

Johanna Alanko

YKSINÄISYYDEN VOIMA

Kuvataiteen koulutusohjelma
2018

Yksinäisyyden voima

Alanko, Johanna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2018
Sivumäärä: 26
Liitteitä: 1

Asiasanat: yksinäisyys, taide, luovuus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on löytää vastauksia kysymykseen, onko positiivisella yksinäisyydellä merkittäviä vaikutuksia luovan työn tekemiseen. Aihetta käsitellään kirjoittajan oman ammatillisen pohdinnan kautta, sekä avaamalla aihe myös haastattelujen muodossa suomalaisille nykytaiteilijoille.

Power of solitude

Alanko, Johanna

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Fine Arts

May 2018

Number of pages: 26

Appendices: 1

Keywords: solitude, loneliness, artist, creativity

The purpose of this thesis was to find answers to solitude a meaningful tool for creative working. The topic is opened through writer's own reflection about the subject, studying its history and interviewing Finnish contemporary artists.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
1.1	Ensimmäisiä oivalluksia	6
2	ESIMERKKEJÄ.....	7
2.1	Historian henkilöitä.....	7
2.1.1	Francisco de Goya	8
2.1.2	Helene Schjerbeck	9
2.1.3	Andy Warhol... ..	11
2.2	The Lonely City	13
2.2.1	Andy Warhol ja toinen tulkinta	13
2.2.2	Edvard Hopper	13
2.2.3	Henry Darger.. ..	14
2.2.4	David Wojnarowicz.....	15
3	HAASTATTELU YKSINÄISYYDESTÄ NYKYTAITEILJOILTA	16
3.1	Haastateltavat ja vastaukset	17
4	YKSINÄISYYDEN KÄSITTELY JA HYÖDYNTÄMINEN	22
5	LOPPUSANAT	25
	LÄHTEET.....	27

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni käsittelen taiteilijoiden yksinäisyyttä ja yksinäisyyden vaikutuksia luovaan työhön ja luomisprosesseihin.

Olen halunnut rajata yksinäisyyden tutkimustani ja pyrkimykseni onkin nostaa vain sen hyviä ja tärkeitä vaikutuksia taiteilijoiden työssä. Hyvillä vaikutuksilla tarkoitan esisijaisesti yksinäisyyden tärkeyttä, sekä voimauttavia puolia luovuuden kannalta. Mikä on yksinäisyyden ja luovuuden suhde? Millä eri tavoin se voi nostaa meissä luovia kykyjä? Ja onko yksinäisyys ja joskus jopa erakoituminen, välttämätöntä taiteilijan työssä?

Etsin vastauksia niin historian antamista esimerkeistä, kuin tämänhetkisten, kentällä taidetta tekevien nykyaikalaisten taiteilijoiden haastatteluista.

Opinnäytetyöni tarkoitus on saada lukijansa pohtimaan omaa suhdettaan yksinäisyyteen ja yksinäisyyden mahdollisuuksiin luovan työn avaavana väylänä.

Olen valmistanut myös tämän opinnäytetyön rinnalle neljän maalauksen teossarjan, joka käsittelee abstraktein keinoin (positiivista) yksinäisyyttä ja sen kokemista kuvastollisesti. Teossarja on ollut nähtävillä Tampereella Galleria Saskiassa 20.4.2018. – 9.5.2018.

1.1 Ensimmäisiä oivalluksia

Yksinäisyys on yleisesti aiheena meille ajankohtainen ja tärkeä aihepiiri keskustella. Tämä jo siksi, että ihmiset ovat hyvin useiden mittareiden valossa yksinäisempiä kuin koskaan ennen. Me elämme, asumme ja toimimme yksin. Yksinäisyydestä on tullut myös jonkinlaisen itsenäisyyden status. Helposti keskitymme yksinämme omaan suoritukseen, joka on tärkeää ja arvokasta, mutta samalla mahdollisesti todella yksinäistä. Ajankohtaisena mainintana myös sosiaalinen media, joka vähentää tarvettamme tavata tai puhua ihmisille käyttäessämme sen monimotoisia kanavia kommunikointiin. Yksinäisyys aiheena kiinnostaa minua juuri sen ajankohtaisuuden takia, mutta myös historiansa takia, jota käsitelen tekstissäni myöhemmin.

Yksi tärkeä huomio ja oivallus yksinäisyydestä, josta haluan mainita näin aluksi, tuli kielen kautta. Suomen kielessä käytämme sanaa yksinäisyys, kun englannin kielessä käytetään sanoja loneliness ja solitude. Loneliness on negatiivista yksinäisyyttä, joka koetaan kivuliaaksi ja raskaaksi. Solitude on positiivista yksinäisyyttä, itsenäisyyttä ja itsensä seurasta nauttimista. Verratessani näitä kahta sanaa ja niiden merkityksiä sain oivalluksia yksinäisyyden laadun erilaisuuksista eri tavoin, kuin esimerkiksi vain ajatellakseni suomen kielen sanaa yksinäisyys. Yksinäisyys, josta aion seuraavat parikymmentä sivua kirjoittaa, sivuaa molempia englanninkielisiä merkityksiä, ja tähtää samalla laajentamaan suomenkielisen lukijansa käsitystä pelkän sanan yksinäisyys ymmärtämiseksi. Vaikka samalla kuitenkin tiedän suomalaisten ymmärtävän yksinäisyyden aiheita hyvinkin laajasti, kapeammasta yksinäisyys-sanaston tarjonnasta huolimatta. Ymmärrämme tarvetta syventyä yksin hiljaisuuteen, metsien huminaan ja järvien rannoille, joiden lähellä ollessamme yksin, koemme jotain normaalista elämästä irrallista. Hengittäessämme puhdasta ilmaa ja rauhoituessamme yksin järven rannalla olemme yksinäisyyden kauneuden ytimessä. Silloin tuo hiljaisuus saa oman yksinäisyyden merkityksensä.

Aion aloittaa tekstini esittämällä yksinäisyyttä taiteen historiassa, jotta voimme menneisyyden tuntien jatkaa tähän päivään ja nykytaiteilijoiden haastatteluihin, sekä löytää uusia työkaluja sekä oivalluksia luovaan työhön. Jännittävin osuus tekstissäni ovat taiteenalojen taiteilijoille tehdyt haastattelut yksinäisyydestä. Miten

yhteisötaiteilija tai performanssin tekijä näkee yksinäisyyden työssään? Entä maalarit tai kuvanveistäjä?

Jollain tavalla mielessäni ajattelin, ennen kuin olen edes laatinut tätä tekstiä, että yksinäisyys on aihe, jota taiteilijat varmasti jollain sanomattomalla sanalla ymmärtää. Juuri yksinäisyyden monivärisissä merkityksissä, että sen monissa eri sävyissä.

2 ESIMERKKEJÄ

Esittelen seuraavaksi erilaisia esimerkkejä, joissa yksinäisyys on ollut tekijä taiteellisessa työskentelyssä.

2.1 Historian henkilöitä

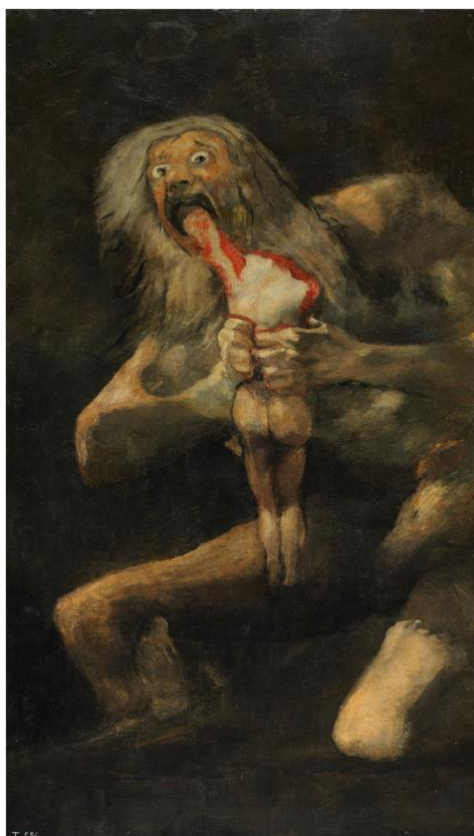
Historiamme tuntee monia suuria taiteen nimiä, joiden taiteen kliimaksi saattoi olla, sekä johtua jonkinlaisen yksinäisyyden läsnä ollessa. Oli tälle yksinäisyydelle syynä hulluus, ujous, sairaus, haluttu eristäytyminen, voimme nimetä näille eri yksinäisyyden ajanjaksoille useiden taiteen suurien nimen tunnetuimmat sekä samalla parhaimmat teokset. Se ei ole vain kiinnostavaa, vaan myös ilmiö, jonka voimme havaita eri vuosikymmenillä.

Käyn lyhyesti läpi kolme taiteilijaa, joille yksinäisyys on mielestäni mahdollisesti ollut merkittävä tekijä tunnetuimpien teosten syntymiseen. He edustavat kolmea eri kansalaisuutta ja ovat eri aikakausina eläneitä suurnimiä.

2.1.1 Francisco de Goya

Ensimmäisenä esittelen Espanjalaisen Francisco José de Goya y Lucientes eli lyhemmin Francisco de Goyan. Hänet tunnetaan espanjan tärkeimpänä hovimaalarina ja hän on vielä tänäkin päivänä Espanjan suurimpia taidehistorian nimiä ja taiteen vaikuttajia. Madridissa työtään tehnyt Francisco de Goya tunnetaan kaikkialla espanjassa ja hänen töitään voi runsaasti ihailia Madridin kansallismuseon El pradon seinillä. Hänen mukaansa on nimetty myös Madridin kaupunginosa Goya,.

Vuonna 1792, vakavan sairauskohtauksen seurauksen Francisco de Goya kuuroutui täysin. Elettiin Pyreneiden niemimaan sota, jossa useat siviilit ja sotilaat saivat surmansa myös Espanjan kaduilla. Kuin mykkäelokuvan kohtauksessa, Francisco de Goya näki ihmiset kärsimyksen ja hulluuden. Ei sanoja, ei selityksiä, vain tekoja ja eleitä, kuolemaa ja pahuutta. Juuri tuohon aikaan hänen teoksensa saivat synkemmän ja surumielisemmän sävöksen.

*Kuva 1: Saturno devorando a un hijo / Saturnus syö poikansa – Francis Goya
1820-1823, El Prado kokoelma*

Hänen päänsisäinen yksinäisyytensä ja hiljaisuus purkautui taiteeseen. Vaikka hiljalleen Fransisco de Goyan henkilökohtainen maailma muuttui, häntä kunnioitettiin Espanjan hovimaalarina ja hänet jopa ylennettiin hovissa ollessaan sairas. Lopulta mielen sisäinen synkkyys vei kuitenkin voiton. Fransisco de Goya eristäytyi suljettuun huvilaansa La quinta del sordo, seuranaan vain maalaustarvikkeet. Täysin pimennetyssä huvilassa, Fransisco de Goya maalasi kynttelikkö päänsään huvilan seinille teoksia, jotka puistattelevat yhä niiden näkijöitä kuolemalla, pelolla ja ahdistuksella, mutta keräävät näinäkin päivinä satoja ihmisiä katsomaan näitä teoksia.

Hän päästi sisältään maalauksiin jotain hyvin syvää ja hyvin mustaa. Hänen kuvakieltään sanomasta ei ole kieltäminen. On mahdollista että sairaus oli yksi keino päästä käsiksi näihin aiheisiin yksinäisyyden lisäksi, mutta yksinäisyys ja siitä saatu voima on ollut todennäköisesti se kipinä joka hänet ajoi maalaamaan täysin vapautuen. Esimerkki on juuri täydellinen kuvitelma sille, mitä tapahtuu kun ihmisen sulkee pois maailmasta ja eristäytyy sen kaikista normeista pitkiksi ajoiksi. Mitä silloin tapahtuu? Jonkinlaiset eläimelliset vaistot heräävät ja ihminen voi vapautua normien kahleista? Goya ainakin vapautui.

2.1.2 Helene Schjerfbeck

Helene Schjerfbeck maalasi ja piirsi koko elämänsä aina nuoruudesta kuolinvuoteelle. Hän tarkasteli itseään omakuviansa kautta, kirjoitti ajatuksiaan maalauksistaan, sekä syventyi muiden ihmisten hiljaisiin sieluihin tekemällä muotokuvia.

Historiamme muistaa hänet ujona persoonana, vaikka hän oli nainen, joka puhui maalauksillaan rohkeistakin asioista. Hänen kykynsä sulkeutua itseensä ja maalata, antoi hänelle työkaluja, joilla mennä syvälle aiheisiinsa. Aikaansa edellä olleet pelkistetyt kasvokuvat sekä tunnelmalliset maisemat hämmästyttivät yleisöään ja hämmästyttävät yhä. Yksinäisyys ja erakoituminen antoi mahdollisesti hänelle vapauden keskittyä vain ja ainoastaan taiteeseen ja sen voi huomata hänen teoksistaan.

Kuva 2 Helene Schjerfbeck Omakuva, 1945, yksityiskokoelma

Hänen elämänsä ei ollut itsestään selvä, eikä yksinäisyys ollut välttämättä toivottu, ainakaan niin suuressa roolissa, jossa se loppujen lopuksi oli. Yksinäisyydestä tuli Schjerfbeckin historian ja taiteen merkittävä tekijä. Hänen äitinsä menehdyttyä hän muutti yksin Tammisaareen vuonna 1925. Siellä hän maalasi yksin- paljon ja intensiivisesti, välittämättä mistään mitä muualla hänen ympärillään tapahtui.

Yksinäisyyden ollessa hänen elämässään eniten läsnä, tuli hänen maalauksistaan myös tunnettuja. Tunnettavuuden syynä pidetään Schjerfbeckin tapaa käyttää sivellintä maalauksissaan. Pelkistetyt vedot kertoivat paljon enemmän, kuin muiden aikansa mestareiden valokuvantarkat teokset. Yksinäisyys mahdollisesti vapautti hänet ympäristön luomista vaatimuksista olla tiettytyyppinen taiteilija ja tekijä.

2.1.3 Andy Warhol

Andy Warhol oli pop-taiteen ikoni ja legenda. Tunnettiin hänet taiteestaan, mutta myös TV-legendana, elokuvaohjaajana ja mainosalan huippuna. Tyypillistä hänelle oli olla aina keskellä kimallista ja ihmisiä, niin valokuvissa, elokuvissa.

Kaikkien niiden madonnakuvien, kimalteen ja tv-kasvon takana eli yksinäisyys, jota hänen oli vaikeaa käsitellä. Tuo yksinäisyys oli kuin imu, jota ei voinut vastustaa ja se vei mennessään. Olivia Lang kuvaa kirjassaan *The Lonely city*, yllättävinkin tavoin kuinka Warhol, sosiaalisten tilanteiden keskipiste, oli taitava kysymään muilta, kuinka voitte, miltä elämä teistä näyttää ja mitä ajattelette. Vain harvoin Warhol kertoi miten hän voi, saati avasi muutakaan itsestään ollessaan ihmisten keskipisteenä. Useiden sairauksien takia häpeä oli hänen elämässään usein läsnä, joka mahdollisesti johti hänen yksinäisyyteensä ja henkilökohtaisen elämänsä piilottelun.

Warhol lääkitti lopulta yksinäisyyden ahdistustaan muun muassa materiaalilla. Ja kuinka ollakaan, materialismin keskeltä hän löysi myös kameran. Kamerasta muodostui myöhemmin Andy Warholille mahdollisuus olla lähellä ihmisiä mutta pysyä yksin kuoren takana. Samaan aikaan yksinäisyys ei olisi niin läsnä. Warholin videot tekivät historiaa ja ovat tärkeänä osana legendan tarinaa. Luovuudesta tuli keino selviytyä yksinäisyyden tunteesta.

Kuva 3, Andy Warhol, 1976 by Annie Leibovitz

Francisco de Goya, Helene Schjerfbeck ja Andy Warhol ovat eri aikansa ihmisiä, mutta on mielenkiintoista ajatella kaikkien näiden taiteilijoiden kokemuksia yksinäisyydestä ja sitä miten taide yksinäisyydessä eli. He pääsivät mahdollisesti juuri yksin ollessaan jonkun elämellisen vietin vapaaksi ja pystyivät kohdistamaan sen taiteeseen. He täyttivät myös yksinäisyyden luoman tyhjän olon ja tilan taiteella.

Yksinäisyys teki heille myös paljon ihmisinä, enkä edes tarkenna sitä kuinka raunioina he saattoivat siitä lopulta olla omissa normaaleissa sosiaalisissa tilanteissa ja elämässä. He kuitenkin käänivät sen luovuudeksi ja tekivät jotain todella merkittävää.

2.2 The Lonely City

Olivia Langin ”Lonely City” on teos, joka käsittelee kirjailijan yksinäisyyttä, jota hän koki voimakkaasti asuessaan yksin New Yorkissa. Kirjailija kuvailee New Yorkia kaupunkina joka kuhisee elämää, mutta betoniset rakennukset kätkevät sisäänsä useita yksinäisiä ihmisiä. Kirjoittaessaan oman yksinäisyytensä juuri noiden betonisten seinien välissä, hän tutkii ja rinnastaa itseään ja taiteilijoiden yksinäisyyttä, mikä myös osaltaan nostaa ja taiteilijoiden yksinäisyyden erilaiseen valoon tärkeänä luovuuden elementtinä.

2.2.1 Andy Warhol ja toinen tulkinta

Yksi kirjan taitelijoista on myös itse esimerkkinäni käyttämäni Andy Warhol. Olivia Lang käsittelee myös Warholin kautta ihmisten yksinäisyyden paon sosiaaliseen mediaan. Hän nostaa esiin juuri sitä puolta Warholista, jossa elektroniikka ja sillä tehty taide oli hänelle joskus rakkaampaa kuin moni ihminen. Elektroniikan seuraa ja olemassa oloa voimme kontrolloida – ihmisiä emme.

2.2.2 Edvard Hopper

Toinen taiteilija teoksessa on Edvard Hopper. Hopperin tunnemme hänen yksinäisyyttä huokuvista maalauksista. Teoksien näkymät ovat juuri sitä mitä ensimmäisenä saatamme ajatella – henkilö yksin jossain. Katsoessasi Hopperin teoksia, mietit miksi henkilö on yksin, mikä on teoksen tarina – entä taiteilijan suhde työhönsä? Maalauksien henkilöt koskettavat tietoisuuttamme yksinäisyydestä. Olivia Lang nostaa esille yksinäisyyden symbolin, lasin. Hopperin maalauksissa henkilöt ovat monesti ikkunalasin takana. Hän ymmärsi selkeästi jotain tärkeää yksinäisyydestä ja siitä miltä se tuntuu ja näyttää. Hän osasi taidokkaasti kääntää kokemuksensa teoksiinsa. Maalaukset osaltaan kertoo hänen taiteellisesta kyvystään hahmottaa aineetonta tunnetta, eli yksinäisyyttä aineelliselle tasolle.

2.2.3 Henry Darger

Henry Darger, kirjan kolmas taiteilija on hieman outona pidetty taiteen tekijä, joka löydettiin roskakatoksesta 80-vuotiaana. Hän oli viettänyt siellä elämästään noin parisen kymmentä vuotta, piileskellen yksin eristäytyneenä yhteiskunnalta. Hän kuitenkin sairastui elämäntavoistaan ja hänet pelastettiin sekä pakotettiin katolilaisen kirkon suojiin pois kadulta. Kirkossa asuessaan hänelle järjestettiin niin puhtaat vaatteet, ruokaa kuin oma huoneisto. Ajan kuluessa kävi myös ilmi hänen outo himonsa tehdä maalauksia.

Henry Darger (1892-1973) Watercolor, pencil, carbon tracing and collage on pieced paper, 24x108 1/4 in. Collection of the American Folk Art Museum, New York

Hänen huoneestaan löydettiin useita kymmeniä, hämmentäviä maalauksia, joiden pääosassa olivat pienet tytöt. Löytö oli ja on yhä hämmentävä ja syyt miksi 80-vuotias koditon alkoi maalata niitä, on arvoitus. Häntä syytettiin pedofiliasta, mutta ilman minkäänlaisia todisteita. Todennäköisesti hän sairasti skitsofreniaa ja muita sairauksia, jotka selittäisivät taiteellista kuvastoa. Hämmentävintä on kuitenkin ajatukset, joista Olivia Langkin puhuu. Oliko hän luonut mielessään tämän kuvaston, elettyään vuosia yksin roskakatoksessa? Oliko se hänen tapansa suunnata yksinäisyys luovuudeksi?

2.2.4 David Wojnarowicz

Viimeinen Olivia Langin esittelemä taiteilija on David Wojnarowicz. Hän oli amerikkalainen taidemaalari, performanssitaiteilija, video- ja valokuvataiteilija, kirjailija ja aids-aktivisti. Wojnarowicz elämä oli kirjan neljästä henkilöstä traagisin ja mahdollisesti myös yksinäisin. Ennen taiteilijaksi alkamistaan, Wojnarowicz tavattiin usein kadulla myymässä huumeita, itseään ja kaikkea siltä väliltä. Kirjossa kuvataan hänen kuin yhtä 'äkkiä havahtuneensa tilanteeseensa, jolloin samana hetkenä hän päätti tehdä muutoksen elämäänsä ja toteuttaa itseään taiteen keinoin.

Wojnarowicz todettiin huonojen elämäntapojensa jälkeen aids-positiiviseksi, joka huononsi hetkellisesti hänen voimiaan paremman elämän puolesta. Synkkien elämänvaiheiden yksinäisyys kutsui häntä voimakkaasti luokseen ja olisi ollut suuri mahdollisuus palata yksinäisyyden kouriin sairauden häpeässä. Ihmiset karttoivat häntä ja pelkäsivät häntä tartunnan pelossa, koska aids-positiivisiin liitettiin ja yhä liitetään luuloja ja syrjintää. Nuo luulot toimivat onneksi lopulta päinvastoin - Wojnarowicz nousi taiteellaan vastaan ihmisten negatiivisia ajatuksia aids-potilaista. Hän halusi murtaa pelot ja helpottaa aids-sairaitten yksinäisyyttä yhteiskunnassa.

David Wojnarowicz kuoli aidiin 37-vuotiaana. Hän kuitenkin ehti lyhyen elämänsä aikana jättää taakseen taiteensa valtavan voiman, jonka avulla useat aids-potilaat saivat parempaa hoitoa. Tapaus asettaa lukijansa miettimään yksinäisyyden voimia. Kuinka yksinäisyyden kääntyessä voimavaraksemme ja pelottomaksi kokemukseksi löydämme jotain sisäisiä voimavarojamme. Uskallamme katsoa jonnekin minne emme välttämättä muuten tohtisi.

3 HAASTATTELU YKSINÄISYYDESTÄ NYKYTAITEILIJAILTA

Mitä yksinäisyydestä sanovat elossa olevat ja kentällä toimivat nykypäivän taiteilijat? Osio on tärkeimmistäni, koska se kertoo mielestäni parasta ja ajankohtaista totuutta tutkimukseeni. Olen haastatellut performanssitaiteilija Anna Matveista, taidemaalari Karoliina Hellbergiä, kuva- ja yhteisötaiteilija Ninni Korkalooa, taidemaalari Hanna Kantoa, taidemaalari Tuula Lukkarista, kuvanveistäjä Heli Ryhästä ja taidemaalaria Kristiina Uusitaloa.

Olen valmistanut haastatteluni ennen opinnäytetyön kirjoittamisen varsinaista aloittamista joulukuussa 2017. Haastateltavani eivät siis ole lukeneet opinnäytetyötäni ennen haastattelua, enkä ole heille avannut teemaani hyvinkään paljon. Olen tehnyt tämän myös tavallaan tietoisesti, etten vahingossa johdattele vastaajien ajatuksia liikaa, joihinkin minun painottamiin seikkoihin. Koen tärkeäksi haastattelujen olevan puhtaita, oikeita suhtautumisia asiaan. Tämä on hyvä ottaa huomioon heidän vastauksiaan lukiessa.

Esitin haastateltavilleni kolme kysymystä, joiden yritän antaa mahdollisuuden vastata lyhyesti tai pitkästi.

- 1. Työskenteletkö mieluummin yksin työhuoneella vai toimitko ryhmässä?*
- 2. Pidätkö taiteilijoiden yksin työskentelyä tärkeänä? vai onko se ammatissa ilmenevä ongelma?*
- 3. Jos väitän sinulle, että yksinäisyys olisi tie syvimpään luovuuteen jota taiteilijana ammentaa, mitä ajattelisit?*

Ensimmäisellä kysymyksellä halua kartoittaa taiteilijan lähtökohdat yksinäisyyteen ja sen kanssa työskentelyyn.

Toinen kysymys on mielipide kysymys ja hiukan jatkoa ensimmäiselle kysymykselle. On myös kiinnostavaa saada selville millaisena elementtinä yksinäisyys mielletään taiteessa.

Kolmas kysymykseni on suora väite. Tällä kysymyksellä vien syvemmälle sen olemassa olemista ja sen aiheen todellisuuden tutkimista – onko yksinäisyydellä vaikutuksia luovuuteen ja miten paljon. On kiinnostavaa myös tietää mitä taiteilijat vastaavat kovinkin rajattuun, hiukan mystiseenkin kysymykseen.

3.1 Haastateltavat ja vastaukset

Haastatteluni yleisilme toi odotetusti esiin monenlaisia ja mielenkiintoisia näkökulmia ja oivalluksia yksinäisyydestä, sen tarpeellisuudesta ja tärkeydestä. Kokonaiset haastattelut löytyvät opinnäytetyön liitteistä ja olen tässä osiossa käyttänyt vain osaa vastauksista aiheeni tueksi. Vastauksissa iloista, tärkeää sekä huomioitavaa oli ajatusten jakautuminen, sekä kaikkien kiinnostus aiheeseen. Aihettani pidettiin yleisesti myös tärkeänä.

Lähden purkamaan vastauksia ensimmäisestä kysymyksestäni, joka kartoitti taiteilijoiden lähtökohtia yksinäisyyteen. Noin puolet olivat enemmän yksin työskenteleviä, ja noin puolet työskentelevät enemmän ja vähemmän sosiaalisessa ryhmässä työtilaa jakaen tai työparina ja ryhmänä työskennellen. Jako tuli jokseenkin maalareiden ja kuvanveistäjän sekä performanssitaiteilijan ja yhteisö-, videotaiteilijan välillä. Yksilöpainotteisten ja ryhmäpainotteisten tekotapojen välillä oli hiukan arvattavaa saada eriäviä tuloksia. Tämä on tärkeä tutkimukselleni, jotta näkökulmista yksinäisyyteen tulisi laaja. Vastaukset eivät jakaantuneet toki mustavalkoisesti kyllä ja ei vastauksiin, vaan melkein kaikki, kahta vastaajaa lukuun ottamatta, jäi punnitsemaan yksintyöskentelyn ja ryhmätyöskentelyn osuuttaan, kallistuen lopulta muissa kysymyksissä jommallekummalle puolelle.

Henkilökohtaisesti maalareiden vastaukset ovat minulle itselleni läheisiä, koska olen myös itse taidemaalari. Koen taidemaalauksessa yksinäisyyden olevan aika välttämätön seikka, pelkän työn tekemisen eli maalaamisen kannalta. Olikin hauska huomata kuinka maalareiden vastaukset olivat hiukan yhtäläisiä kanssani. Parhaiten omien ajatusteni kanssa sointui Kristiina Uusitalon vastaus:

Työskentelen aina yksin. Se sopii maalaustyöhön erityisen hyvin. Koen että yksityisyys antaa suuremman vapauden tehdä valintoja. Ryhmää olen kaivannut joitain suurempia teoksia tehdessä, sillä parempia ratkaisuja ja uusia näkökulmia löytyy jos lyödään viisaat päät yhteen. Lisäksi minulla on kyllä joissain kohtaa ollut apulainen työhuoneella, kun on ollut paljon teknistä työtä ja tiukka aikataulu. Mutta se ei ole varsinaista ryhmätyötä, ryhmätyössä mielestäni ideoidaan yhdessä. (Kristiina Uusitalo)

Hiukan eriävä näkökanta yksin tekemiseen löytyi esimerkiksi Anna Matveiselta. Annan vastaus on myös hyvä esimerkki molempien työtapojen tärkeydestä.

Nykyään olosuhteiden pakosta työskentelen itsenäisesti. Vaikka molemmissa tavoissa on omat turhautumisen aiheensa. Ryhmässä omaa visiota on vaikea toteuttaa ja kompromisseja on pakko tehdä. Yksin työskentelyssä taas vision pysyy selkeämpänä, mutta konkreettisten asioiden tekeminen on haastavampaa ja kuluttavampaa.

Jos saisin valita työskentelisin varmaan aina kollektiivissa. Se tuo tietynlaisen erilaisen turvallisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden tunteen. käytännössä tämä on mahdotonta, koska kollektiivissa henkilökemioiden täytyy natsata täysin ja suhdetta täytyy ylläpitää ja kommunikaatiota työstää jatkuvasti. Myös työskentelymetodit (aivan käytännön asiat, milloin tykkäät tehdä töitä, teetkö asiat heti vai jätätkö ne viime tippaan... etc) täytyvät olla tarpeeksi samanlaisia että draamalta ja turhalta sähellykseltä vältytään. (Anna Matveinen)

Seuraavassa kysymyksessäni etsin vastauksia yksinäisyyden tärkeyden merkitykseen ja sen mahdollisiin ongelmiin taiteilijalle. Tämä on tavallaan jatkoa edelliseen kysymykseen ja syventää mahdollisesti sitä miksi taiteilijat tekevät työtä ryhmässä tai yksin.

Pidän sitä kyllä tärkeänä (yksinäisyyttä), ja jollain tapaa itsestänselvyytenä. Tietysti on myös vaikka taiteilijaryhmiä jotka tekevät ryhmässä aina tai usein. Mutta on yleistä, että yksin työskentely kuuluu taiteilijan ammattiin. Se ei ole ongelma tietenkään, mutta siitä voi tietysti seurata ongelmia jos se ei sovi itselle tai haasteet ovat liian kuluttavia. Varmasti siihen on myös tottua tai oppia halutessaan. Opiskellessani tapasin kollegoita, joille yksin työskentely työhuoneella oli hyvin mieluista jopa tietynlainen

ideaali. Ajattelin jo silloin, että onkohan se olennaisen ongelmallista, että en ajattele noin. (Karoliina Hellberg)

Lainaus Karoliina Hellbergin vastauksesta nostaa juuri yksinolemisen välttämättömyyttä taiteellisessa työssä, mutta tuo esiin myös ongelmien mahdollisuuden ellei yksintyöskentely sovi ihmiselle. Onkin mahdollisesti tärkeää että yksin oleminen on lähtöisin omasta halusta olla yksin.

Hiukan samaa tematiikkaa Hanna Kannon vastauksessa:

Yksin oleminen on tärkeää varsinkin luomisprosessin alkuvaiheessa. Alitajunnan työskennellessä tilaa ja rauhaa on oltava paljon. Liiallinen sosiaalisuus siinä vaiheessa häiritsee prosessia. Yksin työskentely on minulle ainakin ongelma toisinaan. Prosessi on niin rankka, epävarmuutta on paljon, eikä kukaan pysty oikein lopulta antamaan vastauksia kuin minä itse. Vastaukset tulevat minun sisältä, sitten kun tulevat, jos tulevat. Se on rankkaa, todella haastavaa. Mutta palkinto odottaa sitten siinä vaiheessa ko prosessi lähtee kunnolla käyntiin ja tiedät mitä teet ja nautit siitä ko asiat virtaa. Silloin yksin tekeminen ei ole ongelma, koska työskentely onnautinnollista, et tarvitse muuta.

Luulen, että rankka epävarmuuden vaihe (sitä kyllä riittää prosessin kaikissa vaiheissa, alussa kuitenkin selvästi eniten) on monille taiteilijoille tosi sietämätöntä kestää yksin. Varsinkin, jos lähettyvillä ei ole ihmisiä, joiden kanssa siitä voisi puhua, tai, jollei ole mitään muuta keinoa saada purettua painetta ulos. (kuin esim alkonoli tai huumet) Mulle urheilu on yks hyvä keino rauhoittua hetkeksi. Myös mielen eri harjoitteet on hyviä ts. meditaatio. (Hanna Kanto)

Yksin oloa pidettiin monesti tärkeänä, jotta taiteilijan oma taiteilija-identiteetti pysyy puhtaana sekä omat taiteelliset ajattelutavat pysyvät kirkkaina. Työt kypsyvät mielessä juuri omille raiteilleen taiteilijan saadessa olla yksin.

Siirryttäessä puhumaan enemmän yksinäisyyden tuomista ongelmista, eniten esiin nousi omaan pään sisäiseen maailmaan, niin sanottuun kuplaan juuttuminen. Ilmiö

nousi esiin jo esimerkiksi Ninni Korkean vastauksissa, myöhemmin myös muiden taiteilijoiden vastauksissa.

Mehän olemme niitä ns. erilaisia jäbiä, joten yksin oleminen ei meille ole ongelma, päinvastoin, viihdymme omassa seurassamme vallan mainiosti ja tylsää ei tule. Se on hienoa! Mutta joskus taiteilijat saattavat tuudittautua ja viehättyä liikaa omaan erikoisuuteensa. Se saattaa olla ongelmallista sosiaalisissa tilanteissa, mutta toisaalta en tiedä onko ns. ONGELMA. Ehkä enneminkin ärsyttävää (Ninni Korkeao)

Taiteilijan päänsisäisellä kuplalla tarkoitetaan jumiutumista omiin ajattelumalleihin, eikä ajatukset kulje enää välttämättä sisään ja ulos. Omien ajattelumallien jakaminen ja niiden avaaminen muille ihmisille käy vaikeaksi. Tällaisten henkilöiden kanssa työskentely koettiin ärsyttäväksi myös muutamassa muussa vastauksessa.

Negatiivisin ongelma jonka muutama vastaaja nosti esiin, oli taiteilijoiden kokiessa pettymyksiä. Näillä pettymyksillä viitataan esimerkiksi apurahapäätöksiin, näyttelyhakemuksen, kilpailuhakemusten, ryhmäproduktioiden hylkypäätöksiin. Tällöin yksinäisyys voi muodostua taiteilijan ongelmaksi päästä useiden vastoinkäymisten yli yksin. Riski taiteilijoiden masentumiselle syntyy tässä pisteessä, ellei taiteilija osaa käsitellä vastoinkäymisiä.

Rajojen asettaminen yksin työskennellessä koettiin myös vaikeammaksi ja jossain tapauksissa mahdollisesti ongelmaksi. Ryhmässä työn tauotus ja rytmillisuus oli selkeämpää, kuin taas yksin ollessa on tehtävä tekniikoita tauottaa työtä. Myös se miten kohtelee itseään työprosessin aikana ollessaan yksin ei aina ole ongelmatonta, koska taipuvuus vaativampaan työpanokseen on isompi ja juuri silloin vaativuus asettaa inhimillisiä rajojen asettaminen voi olla haastavaa.

Taiteilijan täytyy mielestäni jaksaa olla yksin. Se on mielestäni välttämätöntä luovassa työssä. Kuitenkin on myös tärkeää että voi saada palautetta ja keskustella töistään. Läheiset taiteilijakollegat ja muut asiantuntevat luottohenkilöt ovat siinä arvokkaita. Se auttaa kehittymään työssä, kun kohtaa ongelmat ja saa toisaalta rohkaisua. Liika eristäytyneisyys voi käydä todella raskaaksi. Kun huomaa että työlleni on yleisöä, se vahvistaa ja rohkaisee minua. (Kristiina Uusitalo)

Kolmas kysymykseni, joka on mahdollisesti tärkein opinnäytetyössäni: Onko yksinäisyys avain syvään luovuuteen? Olen lainannut jokaisen vastaajan kokonaisen vastauksen, koska työni tavoite on löytää juuri tähän kysymykseen vastaus.

Yksinäisyys on yksi keino päästä "syvimpään luovuuteen" mutta se ei mielestäni ole ainoa tie. Joillekin se voi tarjota selkeyttä mutta vertaistukea tarvitsee myös. Koe että yksinäisyydessä on kuitenkin negatiivisia puolia enemmän ja se voi johtaa näköalattomuuteen ja kaikukammioon. On hyvä reflektoida omaa tekemistään muiden kanssa myös – ei jatkuvasti mutta tietyin väliajoin. (Anna Matveinen)

En tiedä, en suhtaudu tähän väitteeseen täysin varauksetta, mutta joku osa minusta uskoo tähän. Ajattelen ainakin, että päästäkseen maalarina tai piirtäjänä pitkälle ja pidemmälle se tulee työn kautta. Mitä enemmän tekee, antaa aikaa ja on asian äärellä niin sitä syvemmälle menee. Maalaaminen on luonteeltaan yksinäistä, silloin se matka pitää käytännössä käydä yksin.

(Karoliina Hellberg)

Kaikeaa voi väittää, ehkä se on juuri sitä sinulle, ehkä se on kokemuksesi. Minusta yksinäisyys on tarpeellista, mutta että se olisi tie syvimpään luovuuteen? Se että uskaltaa kohdata itsensä, ottaa vastuun ajatuksistaan, ideoistaan ja kuulla oman äänensä, olla rehellinen itselleen - Se on yksinäisyyden parasta antia. Kokemukseni on, että voin olla yksin missä vain. ns. yksinäisyys ja eristäytyminen on minulle helppoa, se tapahtuu kuin huomaamatta. En tarvitse siihen työhuonetta. Mutta se on ehkä liiankin helppoa, se ei haasta, se on turvallista, se on minun olemistani omimmillani. Onko turvallisuus sitten tie syvimpään luovuuteen – Ei se ole. (Ninni Korkao)

Ajattelisin, että väitteessäsi on paljon perää.

(Hanna Kanto)

Olisin samaa mieltä kanssasi. Muuten ei kuulisi omaa sisäistä ääntään.

(Tuula Lukkarinen)

Yksinäisyys on todennäköisesti tuttua jokaiselle taiteilijalle, myös jonkinasteinen vierauden tuntu. Yksinäisyys voi kyllä vahvistaa luovuutta, mutta vaarana on myös kuplaan juuttuminen. Asioita ei pysty ehkä lopulta katsomaan ulkopuolelta? (Heli Ryhänen)

Kuten edellä jo sanoin, uskon että taiteilijan työssä menestyvät ne jotka sietävät yksinoloa. Heillä on mahdollisuus keskittyä työhön. Hiljaisuus on voimavara. Säännöllinen työ on voimavara. Silloinkin kun on vaikea löytää omaa aikaa, auttaa pienempikin säännöllinen työskentely saavuttamaan hyviä tuloksia enemmän kuin edes täydellinen vapaus vain joskus.

Ateljeen yksinäisyyden ja hiljaisuuden vastapainoksi on hyvä jos on mahdollisuus nähdä paljon taidetta . Se ravitsee omaa työskentelyä kun näkee toisten töitä. Se ei tarkoita plagiointia vaan aktivoi ajattelemaan. (Kristiina Uusitalo)

Yksinolo ja sen merkitys on olemassa vastauksissa. Valtaosa vastaajista puoltaa sen tärkeyttä ja pitää sitä väylänä omalle luovalle työlle. Merkitsi se syvän luovan työn edistämistä tai ei, uskaltaisin vetää haastattelujeni pohjalta sen johtopäätöksen, että yhteys yksinäisyyden ja luovuuden välillä on oikeasti todellinen asia. Toki, on myös henkilökohtaista, mikä on taiteilijan yksinäisyyden annostus luovuutensa saavuttamiseksi.

4 YKSINÄISYYDEN KÄSITTELY JA HYÖDYNTÄMINEN

Leikittelin vastausten jälkeen ajatuksella ja kysymyksellä, mihin päättymätön (positiivinen) yksinäisyys voisi meidät johtaa? Voisimmeko meditoida itsemme taiteen guruiksi, jos yksinäisyys olisi päättymätöntä ja tiedostetussa hallinnassamme? Onko vaarana liian syväälle omaan kuplaan juuttuminen, jolloin kontaktit muihin ihmisiin ja työprosesseihin voi kärsiä niin kuin jo haastatteluissa kävi ilmi vai ymmärrämmekö taiteesta jotain sellaista, mikä on oleellista työskentelyllemme? Tietenkin palaan nyt taas siihen, että aiheeni on monien lähteiden valossa

yksilökohtainen. Vaikka ajatusleikkini on osalle ihmisiä hieman utopinen, se on kiinnostava.

Ajatellessani haastatteluja, sekä Olivia Langin teosta, *Lonely city*, voi niiden pohjalta sanoa, että on tärkeää että taiteilija oivaltaa yksinäisyyden niin kuin sen kokee ja käsittelee tunteensa sitä kohtaan. Se että pysähtyy välillä hengittämään yksin ja ajattelemaan suhdettaan taiteeseen ja taiteen aiheisiin voi merkittävästi mahdollisesti kehittää meitä ja ideoitamme, vaikka yksinäisyys työssä tuntuisi välillä tylsältä, vaikealta ja lohduttomalta. Työprosessit ja aiheet on jokaisen persoonan sisäistettävä itse ja omat ilot ja surut sekä yksinäisyyden tunteet tulevat sitä kautta. Emme voi myös tietää millaisia tulevaisuuden näkymiä omat taiteelliset tiemme meille tuovat ja millaisia yksinäisyyden hetkiä jotkut tilanteet joskus jopa yllättäen synnyttävät. Sitäkään emme voi tietää, kuinka paljon jotkut työprosessit jäävät yksin päässämme elämään, heijastuen lopulta hyvinkin voimakkaasti itseemme ja elämäämme.

Silmääni pisti Meeri Koutaniemen haastattelu Yle areenan *Tekijänä*- sarjasta (2014), joka sai minut miettimään taiteilijan ja yleensäkin tekijän yksinäisyyttä, ei vain ennen luovaa prosessia, mutta myös sen jälkeen. Videolla hän kuvaa hyvin ajatuksia siitä, kuinka yksinäisyys projektien kanssa voi ilmetä, vähän kuin sivutuotteena ja kuinka sitä joutuu käsittelemään. Vaikka käytänkin esimerkkinä journalistia, enkä kuvataiteilijaa löydän lähteestä jotain hyvin tärkeää myös taiteellisen työn ajatteluun.

Videolla Meeri on kuvaamassa Rio de Janeirossa, faveloitten hajottamista ja köyhien ihmisten häätämistä kodeistaan olympiakisojen alta. Videossa on pätkä, jossa Meeri on haastattelussa suomalaisen lehteen. Haastattelu koskee Meerin voitettuja kuvajournalismipalkintoja kuvasarjastaan tyttöjen ympärileikkauksista Keniassa. Toimittaja kysyy Meeriltä, kuinka tämä käsittelee näkemäänsä kuvauksen jälkeen, viitaten näkyyn jossa tytöt ovat menossa silvottavaksi.

(Haastattelu, video kohta 16:03)

Tää oli yks vaikeimmista näkemistä, kokemista asioista ...

..Ja totta kai sen kanssa jää aika yksin.

..Se mun järkyttyminen ja mun paha olo – se ei saa näkyä kuvissa, koska sillä ei ole mitään merkitystä.

Meeri Koutaniemen tekemä työ ja sen aiheet, jotka vaikuttavat hänen ajattelutapaansa valaisi minua siitä, kuinka prosessit voivat käsitellä joskus vaikeita ja kipeitä aiheita, mutta ne jäävät elämään yksin tekijään hyvinkin voimakkaasti. Jäämme yksin työprosessiemme muiston kanssa kun se päättyy. Tapahtuu väistämättä asia, jossa myös sietokykymme käsitellä aiheita kasvaa. Uskoakseni tällä voi olla tekijä sille, että myös kehitymme yksin tekijänä sekä aiheiden käsittelijöinä ja voimme yksin työskennellessä sukeltaa syvemmälle aiheisiimme.

Välillä törmäämme taidenäyttelyissä hyvinkin vaikeisiin aiheisiin, joita taiteilijat haluavat taiteellaan nostaa esiin. Ne voivat olla psyykkisesti tai fyysisesti rankkoja, joskus jopa katsojaa shokeeraavia ja järkyttäviä. Ja monesti tapaamme melkein tynnen taiteilijan, joka kertoo taiteellisesta prosessistaan. Hän on kuin kartoittanut itsensä aiheeseen sitä tehdessään ja avaa tynnosti ajatuksiaan. Nostan esimerkiksi Kuvanveistäjä Berlinde de Bruyckeren. Hänen mykistävät veistoksensa kuolleista hevosista saa katsojansa seisautumaan. Kiinnitin huomiota hänen haastatteluunsa, joka sattumalta näin televisioista hänen avatessaan näyttelyä Tampereelle Sara Hildenin taidemuseoon. Hän oli hyvin tynni ja rauhallinen selittäessään hevosten symboliikkaa ja niiden roolia sodan kauhuissa.

No life lost - Berlinde de Bruyckeren / Sara Hilden 2018

Taiteelliset prosessit ja projektit voivat juuri siivittää meidät yksinäisyyden tielle, kehittyessämme taiteen tekijöinä. Emme voi koskaan olla varmoja siitä, miten jokin aihe koskettaa meitä persoonana ja se on asia joka meidän on tiedettävä itse, yksin sisällämme.

5 LOPPUSANAT

Minulle, yksin tehdyt työvaiheet ovat verrannollisia yksin matkusteluun. Yksin vieraassa maassa koemme herkemmin pienet asiat matkan varrelta, kuin että olisimme niitä jatkuvasti kertomassa toiselle ihmiselle, sekä kokemassa myös toisen henkilön näkemistä. Yksin ollessa näemme, kuulemme, maistamme, haistamme uudet maat herkemmin ja vain omia havaintoja tehden. Kiinnostumme vain niistä asioista jotka meitä kiinnostavat. Tämä on kuin se elämä, jota taiteilijoina elämme ja jatkuvasti koemme.

Kun palaamme matkaltamme kotiin, kokemus muuttuu tarinaksi, jonka kerromme ystävillemme. Se tarina on enää ainut kiinnike siihen tapahtumaan ja muistoon, joka meillä oli, jota emme siinä hetkessä jakaneet kuin itsemme kanssa. Tarina ja sen kertominen on työprosessimme, teoksemme valmistaminen sellaiseksi kuin me sen näemme, jossa käsittelemme yksin aihetta joka on meille todellinen sekä selkeä.

Ajan mittaan kokemuksemme muuttuu vain kaipuiksi tehdä lisää, oppia lisää ja matkustaa yksin uusiin kohteisiin. Toki, muistaen kaikki vanhat. Huomaamattamme kierrämme lopulta maailman ympäri, etsien uusia kolkkia ja koloja tutkittavaksemme.

Onko yksinäisyys tie syvimpään luovuuteen? Ehkä yksinäisyys positiivisessa laadussaan, on taiteessa arvo jonka olemassa olo on tärkeää. Ehkä sitä tulisi vaalia kuin ylipäättään luovuuden sekä inspiraation aiheita – ei aina ja väkisin mutta joskus harvakseltaan. Ehkä silloin välttyisimme yksinäisyyden negatiivisilta vaikutuksilta ja yksinäisyys voisi todella viedä meidät syvemmälle luovuudessamme, kuin meditaatio.

Ylen arkistoista löytyi Tove Janssonin haastattelu, jossa hän puhuu syistä matkustaa rakkaalle Klovharun saarelle, olemaan rauhassa ja yksin. Haluan lainata hänen sanojaan

opinnäytetyöni päätteeksi, yhdistääkseni ajatukseni yksinäisyyden monista kasvoista ja sen tavasta mahdollisesti vaikuttaa taiteeseen sekä meihin taiteilijoihin.

Oikeastaan aika ylpeä tapa elää. Antaa yksinäisyyden olla ylellisyyttä. Kun saaren valtias kiertää rantojaan, hän piirtää ympärilleen kehän, jonka ulkopuolella kiertää valtavana kehänä horisontti. Hänestä voi helposti tulla keskipiste, ellei pidä varaansa.

LÄHTEET

KIRJAT

Robert, H. 2003. Goya. New York: Knopf

Lang, O. 2017. The Lonely City. London: Canongate Books

Bockris, V. 1989. The Life and Death of Andy Warhol. New York: Bantam Books

ARTIKKELIT JA VIDEOT

BBC, Goya: http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/goya_francisco.shtml
(14.5.2018)

Interview of Olivia Lang: <https://www.theguardian.com/books/2016/feb/28/the-lonely-city-olivia-laing-edward-hopper-andy-warhol> (14.5.2018)

John Cacioppo, Loneliness :

<https://www.theguardian.com/science/2016/feb/28/loneliness-is-like-an-iceberg-john-cacioppo-social-neuroscience-interview> (14.5.2018)

(Podcast) LONELY CITY, Olivia Lang -

<https://www.theguardian.com/books/audio/2016/mar/18/writing-about-art-music-and-loneliness-books-podcast> (14.5.2018)

Meeri Koutaniemen haastattelu YleAreena ”Tekijänä”: <https://areena.yle.fi/1-2180619>
(14.5.2018)

<https://www.aamulehti.fi/kulttuuri/kuolleet-hevoset-vitriinissa-ottavat-vastaan-berlinde-de-bruyckeren-nayttelyssa-hevonen-on-taynna-voimaa-ja-kauneutta-200727143/>
(14.5.2018)

KUVAT

- (1) SATURN – Fransic Goya 1820 - 1823. Mixed method on mural transferred to canvas, 143.5 x 81.4 cm
<https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/saturn/18110a75-b0e7-430c-bc73-2a4d55893bd6> (14.5.2018)
- (2) OMAKUVA 1945 –Helene Schjerfbeck
<http://www.the-athenaeum.org/art/full.php?ID=228482#> (14.5.2018)
- (3) ANDY WARHOL 1976, Kuva Annie Leibovitz
<https://fi.pinterest.com/pin/89860955035785962/> (14.5.2018)
- (4) Kuva 4, Henry Darger
<https://fi.pinterest.com/pin/365354588506124222/> (14.5.2018)

- (5) No life Lost - Berlinde de Bruyckeren
<https://www.aamulehti.fi/kulttuuri/kuolleet-hevoset-vitriinissa-ottavat-vastaan-berlinde-de-bruyckeren-nayttelyssa-hevonen-on-taynna-voimaa-ja-kauneutta-200727143/>
(14.5.2018)

LIITE

HAASTATTELUT

Vastaajat:

Anna Matveinen

Karoliina Hellberg

Ninni Korkalo

Hanna Kanto

Tuula Lukkarinen

Heli Ryhänen

Kristiina Uusitalo

Anna Matveinen.

Työskenteletkö mieluummin yksin työhuoneella vai toimitko ryhmässä?

Nykyään olosuhteiden pakosta työskentelen itsenäisesti. Molemmissa tavoissa työskentelyssä on omat turhautumisen aiheensa.

Ryhmässä omaa visiota on vaikea toteuttaa ja kompromisseja on pakko tehdä. Yksin työskentelyssä taas vision pysyy selkeämpänä, mutta konkreettisten asioiden tekeminen on haastavampaa ja kuluttavampaa.

Jos saisin valita työskentelisin varmaan aina kollektiivissa. Se tuo tietynlaisen erilaisen turvallisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden tunteen. Käytännössä tämä on mahdotonta, koska kollektiivissa henkilökemioiden täytyy natsata täysin ja suhdetta täytyy ylläpitää ja kommunikaatiota työstää jatkuvasti. Myös työskentelymetodit (aivan käytännön asiat, milloin tykkäät tehdä töitä, teetkö asiat heti vai jätätkö ne viime tippaan... etc) täytyvät olla tarpeeksi samanlaisia että draamalta ja turhalta sähellykseltä vältytään.

Yritän pitää ryhmätyöskentelyn ja henkilökohtaisen työskentelyn tasapuolisena, mutta varsinkin orgaanisen kollektiivin (eli koulun) loppumisen/hajoamisen jälkeen yhdessä tekeminen on muuttunut. Nykyään teen pienempi muotoisia projekteja. Positiivisena ja puoltavana puolena yhteistyössä näen, että numeroissa on voimaa. Mikäli aikataulut ja ihmisten prioriteetit pysyvät samalla tasolla, ideat on helppo saada materialisoitumaan. Olen myös oppinut sen, milloin todella tarvitaan muita sitoutuneita ihmisiä. Tästä esimerkkinä tapahtumanjärjestäminen. Se on yksin käytännössä mahdotonta. siinä on liikaa muuttuvia tekijöitä ja jatkuvasti työmuistissa olevia asioita, joihin on vaan pakko jakaa vastuuta.

Pidätkö taiteilijoiden yksin työskentelyä tärkeänä?

vai onko se ammatissa ilmenevä ongelma?

Taiteilijoiden yksin työskentely on tärkeää oman taiteellisen prosessin kannalta. Muuten ajattelusta ja ideoista tulee liian samansuuntaista (katso. Edward De Bono, käsite parallel thinking, kirja: six hats of thinking). Yhtenäistävät ajattelumallit mielestäni ovat vahingollisia, koska ongelmanratkaisukyky kärsii ja johtaa fundamentalismiin ja yleiseen tasapäästämiseen.

Eri toimijoiden työskentely prosessit ovat niin paljon erillään kuin mahdollista ja tulevat vain yhteen mahdollisen projektin myötä. Sen päätyttyä ne taas eriyvät.

Yksinäisyys ryhmässä ja yksin työskentelyssä ilmenee eri tavalla. ryhmässä yksinäisyys ilmenee jos ryhmän sisässä syntyy klikkejä jotka johtavat mielipiteiden epätasaiseen jakautumiseen.

Yksintyöskentelyssä yksinäisyys johtuu pettymyksistä (apurahat, residenssit, muut teoshaut, muut haut etc) ja siitä jos ei saa mahdollisuuksia työskennellä. myös jos henkilökohtainen luottamuksen tunne muita kohtaan on kärsinyt, yksinäisyyden tunnetta on enemmän.

Jos väitän sinulle, että yksinäisyys olisi tie syvimpään luovuuteen jota taiteilijana ammentaa, mitä ajattelisit?

Yksinäisyys on yksi keino päästä "syvimpään luovuuteen" mutta se ei mielestäni ole ainoa tie. Joillekin se voi tarjota selkeyttä mutta vertaistukea tarvitsee myös. Koe että yksinäisyydessä on kuitenkin negatiivisia puolia enemmän ja se voi johtaa näköalattomuuteen ja kaikukammioon.

On hyvä reflektoida omaa tekemistään muiden kanssa myös – ei jatkuvasti mutta tietyin väliajoin.

Karoliina Hellberg

Työskenteletkö mieluummin yksin työhuoneella vai toimitko ryhmässä?

Koen, että tässä ammatissa on kovin vaikeaa valita näiden kahden välillä. Olen tehnyt verrattain paljon yhteistöitä esimerkiksi muotoilijoiden kanssa, jolloin muodostuu luonnollisesti ryhmä – ja vaikka pidän tällaista työskentelyä yhtäläillä osana taiteellista työskentelyäni niin maalaaminen ja piirtäminen itsessään ovat mielestäni lähes aina yksinäisiä tai yksinään tehtäviä töitä.

Tämä on minulle ollut aina hieman haastavaa opiskeluaajoista lähtien. Kuvataideakatemiassa noin puolet opiskelun painopisteestä oli itsenäisellä työhuonetyöskentelyllä ja toinen puolikas kursseilla. Minulle sopi tämäntyyppinen kaksinaisuus. Muuten olen tekijänä työhuoneella kausittainen. Tarkoitan, että joskus työskentelen hyvin intensiivisesti ja välillä otan selkeän tauon. Näin kirjoitettuna se kuulostaa mielestäni ihan loogiselta mutta käytännössä se on minulle haastavaa ja raastavaakin välillä. Kun tekee kaiken yksin niin on vaikea arvioida milloin on tarpeeksi, milloin on oikeutettu lomaan tai taukoon. Tuntuu siltä, että pitää olla kauhean vahva ja selvillä omasta tavastaan työskennellä, että henkisesti kestää yksin tekemisen työhuoneella.

**Pidätkö taiteilijoiden yksin työskentelyä tärkeänä?
vai onko se ammatissa ilmenevä ongelma?**

Pidän sitä kyllä tärkeänä, ja jollain tapaa itsestäänselvyytenä. Tietysti on myös vaikka taiteilijaryhmiä jotka tekevät ryhmässä aina tai usein. Mutta on yleistä, että yksin työskentely kuuluu taiteilijan ammattiin.

Se ei ole ongelma tietenkään, mutta siitä voi tietysti seurata ongelmia jos se ei sovi itselle tai haasteet ovat liian kuluttavia. Varmasti siihen on myös tottua tai oppia halutessaan. Opiskellessani tapasin kollegoita, joille yksin työskentely työhuoneella oli hyvin mieluista jopa tietynlainen ideaali. Ajattelin jo silloin, että onkohan se olennaisen ongelmallista että en ajattele noin.

Tietysti minullakin on hetkiä jolloin työhuoneella tuntuu hyvältä. Sitten on hetkiä jolloin yksinäisyys ja tämä tila tuntuu absurdilta. Se voi myös olla merkki, että tarvitsisin toisenlaista tilaa tai tapaa tehdä.

Jos väitän sinulle, että yksinäisyys olisi tie syvimpään luovuuteen jota taiteilijana ammentaa, mitä ajattelisit?

En tiedä, en suhtaudu tähän väitteeseen täysin varauksetta mutta joku osa minusta uskoo tähän. Ajattelen ainakin, että päästäkseen maalarina tai piirtäjänä pitkälle ja pidemmälle se tulee työn kautta. Mitä enemmän tekee, antaa aikaa ja on asian äärellä niin sitä syvemmälle menee. Maalaaminen on luonteeltaan yksinäistä, silloin se matka pitää käytännössä käydä yksin.

Ninni Korkalo.

Työskenteletkö mieluummin yksin työhuoneella vai toimitko ryhmässä?

Toimin yksin, kaksin ja työryhmissä ilman työhuonetta.

Työskentelen tällä hetkellä videotaiteen parissa ja tähän asti suurin osa työstäni on tapahtunut sen ja sosiaalisesti sitoutuneen taiteen parissa. Lisäksi on järjestänyt festivaaleja ja pienempiä extempore tapahtumia. Työryhmä työskentely on minulle arkea ja välttämättömyys. Nautin myös keskustelusta, oli se sitten kollegoiden tai muiden ihmisten kanssa. Olen siis työskennellyt runsaasti työryhmissä ja taiteilijaparina.

Kun valmistuin kuvataiteilijaksi vuonna 2008, huomasin pian ettei täysin yksin työskentely (ns. yksin työhuoneella) ole minua varten. Minulla oli työhuone seitsemän vuotta, luovuin siitä kaksi vuotta sitten.

Tarvitsen yksinäisyyttä ja väljyyttä ajatuksilleni ja varsinkin silloin, kun aloitan uusia teoksia tai projekteja, mutta pian alun ideoinnin jälkeen haluan vaihtaa ajatuksia muiden ihmisten kanssa. Luulen että olen parhaimmillani kun saan laittaa pääni yhteen toisen luovan mielen kanssa, silloin saadaan aikaan enemmän kipinöitä kuin monesti yksin. Usein myös monet teos ideat ovat syntyneet työparin kanssa.

Olen jo useamman vuoden ajan käyttänyt taiteilijaresidenssejä tähän yksinäiseen työskentelyvaiheeseen. Nyt viime vuosina, kun takana on useampi yhteistyöprojekti taiteilijaparien ja työryhmien kanssa, olen viehättynyt tekemään teoksia ns. yksin. Mutta tänä päivänäkin minulla on myös jokunen muu ihminen ja taiteilija mukana, joiden kanssa ratkaisen käytännön ongelmia, kehitän teemaa, äänisuunnittelija ja säveltäjä tekee musiikit ja äänet yms. Moniammatillinen yhteistyö on minulle ehdottoman tärkeä osa taiteellista työskentelyä ja teos prosessien läpi viemistä.

Työhuonetta en varsinaisesti tarvitse, koska halusin luopua fyysisen materiaalin kanssa työskentelystä jo jonkin aikaa sitten. Tulevaisuudessa unelmoin työhuoneesta, jossa voisin jakaa työvälineitä (kuten leikkauspöytää) parin muun taiteilijan kanssa jakaen kustannuksia.

Pidätkö taiteilijoiden yksin työskentelyä tärkeänä?

Kyllä se kuuluu taiteelliseen prosessiin. Tosin miten paljon yksinäisyyttä taiteilija tarvitsee, on jokaisen henkilökohtainen asia.

vai onko se ammatissa ilmenevä ongelma?

Hmmm... Mehän olemme niitä ns. erilaisia jäbiä, joten yksin oleminen ei meille ole ongelma, päinvastoin, viihdymme omassa seurassamme vallan mainiosti ja tylsää ei tule. Se on hienoa! Mutta joskus taiteilijat saattavat tuudittautua ja viehättyä liikaa omaan erikoisuuteensa. Se saattaa olla ongelmallista sosiaalisissa tilanteissa, mutta toisaalta en tiedä onko ns. ONGELMA. Ehkä enneminkin ärsyttävää.

Jos väitän sinulle, että yksinäisyys olisi tie syvimpään luovuuteen jota taiteilijana ammentaa, mitä ajattelisit?

Kaikkea voi väittää, ehkä se on juuri sitä sinulle, ehkä se on kokemuksesi.

Minusta yksinäisyys on tarpeellista, mutta että se olisi tie syvimpään luovuuteen?

Se että uskaltaa kohdata itsensä, ottaa vastuun ajatuksistaan, ideoistaan ja kuulla oman äänensä, olla rehellinen itselleen - Se on yksinäisyyden parasta antia.

Kokemukseni on, että voin olla yksin missä vain. ns. yksinäisyys ja eristäytyminen on minulle helppoa, se tapahtuu kuin huomaamatta. En tarvitse siihen työhuonetta. Mutta se on ehkä liiankin helppoa, se ei haasta, se on turvallista, se on minun olemistani omimmillani. Onko turvallisuus sitten tie syvimpään luovuuteen – Ei se ole

Hanna Kanto

Työskenteletkö mieluummin yksin työhuoneella vai toimitko ryhmässä?

Pidän kumpaakin työskentelytapaa tärkeänä. Yksin työskentely on oleellista oman henkilökohtaisen luomisen kannalta. Tekoprosessi on niin herkillä, että en pystyisi sen aikana sietämään toisen ihmisen läsnäoloa. Toisen ihmisen läsnäolo häiritsee siis merkittävästi. Oma tila ja työhuone on minulle tosi tärkeitä.

Toisaalta olen todella sosiaalinen ihminen. Tarvin saada kommunikoida

ihmisten kanssa. Ihannetilanne olisi, että lähettyvillä olisi joku henkilö/henkilöt, joiden kanssa voisi puhua prosessin eri vaiheissa nousevista kysymyksistä. Kaipaan monesti keskustelua kollegan tai henkilön kanssa, joka on samassa tilanteessa kanssani, samalla aaltopituudella tai jolla on pidempi kokemus tai vain muuten hyvätietämys taidemaailmasta ja taiteesta ylipäätään. Ihanne tilanne olisi, että voisin tavata tällaisen ihmisen tai ryhmän n. kerran viikossa. Torniossa työhuoneeni naapureina minulla on taiteilijoita, jotka ovat satunnaisesti yhtäaikaan paikalla. Sillä tavoin olen saanut helpotusta vaikeissa tilanteissa toisinaan.

Olen myös lähes koko ajan työskennellyt erilaisissa yhteisöissä, kuten lavastajana teatterissa, opettajana taidekoulussa ja leireillä. Sitäkautta saan luotua sosiaalisia suhteita ja jaettua taiteelliseen prosessiin liittyviä asioita. Tämä vaihtelu yksinäisen työskentelyn rinnalla on erittäin tärkeää. Esimerkiksi kun teen lavastuksia, neuvottelen ja prosessoin ideoitani yhdessä ohjaajan kanssa alusta asti. Koen tämän vuorovaikutteisen työskentelytavan erittäin

hedelmällisenä ja mielekkäänä. Tällainen, näin tiivis vuorovaikutteinen työskentelytapa ei taas sovi omien henkilökohtaisten teosten tekemiseen.

Pidätkö taiteilijoiden yksin työskentelyä tärkeänä? vai onko se ammatissa ilmenevä ongelma?

Sekä että. Yksin oleminen on tärkeää varsinkin luomisprosessin alkuvaiheessa. Alitajunnan työskennellessä tilaa ja rauhaa on oltava paljon. Liiallinen sosiaalisuus siinä vaiheessa häiritsee prosessia.

Yksin työskentely on minulle ainakin ongelma toisinaan. Prosessi on niin rankka, epävarmuutta on paljon, eikä kukaan pysty oikein lopulta antamaan vastauksia kuin minä itse. Vastaukset tulevat minun sisältä, sitten kun tulevat, jos tulevat. Se on rankkaa, todella haastavaa. Mutta palkinto odottaa sitten siinä vaiheessa ko prosessi lähtee kunnolla käyntiin ja tiedät mitä teet ja nautit siitä ko asiat virtaa. Silloin yksin tekeminen ei ole ongelma, koska työskentely on nautinnollista, et tarvitse muuta.

Luulen, että rankka epävarmuuden vaihe (sitä kyllä riittää prosessin kaikissa vaiheissa, alussa kuitenkin selvästi eniten) on monille taiteilijoille tosi sietämätöntä kestää yksin. Varsinkin, jos lähettyvillä ei ole ihmisiä, joiden kanssa siitä voisi puhua, tai,

jollei ole mitään muuta keinoa saada purettua painetta ulos. (kuin esim alkonoli tai huumet) Mulle urheilu on yks hyvä keino rauhoittua hetkeksi. Myös mielen eri harjoitteet on hyviä ts. meditaatio.

Jos väitän sinulle, että yksinäisyys olisi tie syvimpään luovuuteen

jota taiteilijana ammentaa, mitä ajattelisit?

Ajattelisin, että väitteesssäsi on paljon perää

Tuula Lukkarinen

Työskenteletkö mieluummin yksin työhuoneella vai toimitko ryhmässä?

Työskentelen ehdottomasti mieluummin aivan yksin; en voisi kuvitellakaan, että mitään järkevää syntyisi, jos ympärillä olisi ihmisiä. Jopa osallistuminen piirustusiltoihin on minulle kiusallista. Oman musiikin kuunteleminen tai omat rituaalit ovat keskeisessä roolissa, jotta työstä tulisi omannäköinen.

Pidätkö taiteilijoiden yksin työskentelyä tärkeänä? vai onko se ammatissa ilmenevä ongelma?

Jossakin määrin yksinolo on varmaan kaikille taiteilijoille tärkeää, mutta tiedän kyllä kuvantekijöitä kuten esim. mieheni, joka voisi piirtää vaikka asemahallissa, eikä yhtään häiriintyisi.

Jos väitän sinulle, että yksinäisyys olisi tie syvimpään luovuuteen jota taiteilijana ammentaa, mitä ajattelisit?

Olisin samaa mieltä kanssasi. Muuten ei kuulisi omaa sisäistä ääntään.

Heli Ryhänen

Työskenteletkö mieluummin yksin työhuoneella vai toimitko ryhmässä?

Teen mieluummin yksin. Teen oman työn lisäksi opetustyötä, joten sosiaalinen vuorovaikutustarve täyttyy opetustyössä. Minulla on kyllä kollega, toinen kuvanveistäjä jakamassa työhuonetta. Työskentelemme enimmäkseen eri aikoina, joten molemmilla on hyvä työrauha. Kuitenkin ajatusten jakaminen aika ajoin töistä vie mielestäni usein omaa ajattelua eteenpäin.

Pidätkö taiteilijoiden yksin työskentelyä tärkeänä? vai onko se ammatissa ilmenevä ongelma?

Yksin työskentely on tärkeää jotta teoksia saa kypsytellä rauhassa. Mutta on se myös ongelma, jollei saa palautetta työstään. Kollegiaalinen tuki on äärettömän tärkeää niin työssä jaksamisen kuin työn reflektoinnin kannalta. Joskus tosin herkät ihmiset saattavat kuunnella liikaakin toisten mielipiteitä ja kadottaa oman sisäisen äänensä.

Jos väitän sinulle, että yksinäisyys olisi tie syvimpään luovuuteen jota taiteilijana ammentaa, mitä ajattelisit?

Yksinäisyys on todennäköisesti tuttua jokaiselle taiteilijalle, myös jonkinasteinen vierauden tuntu. Yksinäisyys voi kyllä vahvistaa luovuutta, mutta vaarana on myös kuplaan juuttuminen.. asioita ei pysty ehkä lopulta katsomaan ulkopuolelta?

Kristiina Uusitalo

Työskenteletkö mieluummin yksin työhuoneella vai toimitko ryhmässä?

-Työskentelen aina yksin. Se sopii maalaustyöhön erityisen hyvin. Koen että yksityisyys antaa suuremman vapauden tehdä valintoja. Ryhmää olen kaivannut joitain suurempia teoksia tehdessä, sillä parempia ratkaisuja ja uusia näkökulmia löytyy jos lyödään viisaat päät yhteen. Lisäksi minulla on kyllä joissain kohtaa ollut apulainen työhuoneella, kun on ollut paljon teknistä työtä ja tiukka aikataulu. Mutta se ei ole varsinaista ryhmätyötä, ryhmätyössä mielestäni ideoidaan yhdessä.

Lisäksi todellisuudessa taiteilija tarvitsee paljon apua monissa työvaiheissa sittenkin, vaikka teokset olisi tehty yksin työhuoneella : Puuseppä rakentaa minulle maalaus pohjat. Valokuvaaja kuvaa valmiit teokseni ja käsittelee kuvat. Graafikko suunnittelee painotuotteet näyttelyyn ja joku painaa ne korteiksi ja julisteiksi. Designeri suunnittelee nettisivuni ja webmaster päivittää sivustoani tarvittaessa. Taidekuljettaja vie teokseni näyttelyyn ja takaisin. Galleristi myy teokseni ja laskuttaa asiakkaitaan. Taidehistorioitsija kirjoittaa näyttelytekstin. Kirjanpitäjä tekee veroilmoitukseni...siis periaatteessa. Käytännössä teen usein suuren osan edellä luetelluista töistä itse.

**Pidätkö taiteilijoiden yksin työskentelyä tärkeänä?
vai onko se ammatissa ilmenevä ongelma?**

Taiteilijan täytyy mielestäni jaksaa olla yksin. Se on mielestäni välttämätöntä luovassa työssä. Kuitenkin on myös tärkeää että voi saada palautetta ja keskustella töistään. Läheiset taiteilijakollegat ja muut asiantuntevat luottohenkilöt ovat siinä arvokkaita. Se auttaa kehittymään työssä, kun kohtaa ongelmat ja saa toisaalta rohkaisua. Liika eristäytyneisyys voi käydä todella raskaaksi. Kun huomaan että työlleni on yleisöä , se vahvistaa ja rohkaisee minua.

Jos väitän sinulle, että yksinäisyys olisi tie syvimpään luovuuteen jota taiteilijana ammentaa, mitä ajattelisit?

Kuten edellä jo sanoin, uskon että taiteilijan työssä menestyvät ne jotka sietävät yksinoloa. Heillä on mahdollisuus keskittyä työhön. Hiljaisuus on voimavara. Säännöllinen työ on voimavara. Silloinkin kun on vaikea löytää omaa aikaa, auttaa pienempikin säännöllinen työskentely saavuttamaan hyviä tuloksia enemmän kuin edes täydellinen vapaus vain joskus. Ateljeen yksinäisyyden ja hiljaisuuden vastapainoksi on hyvä jos on mahdollisuus nähdä paljon taidetta . Se ravitsee omaa työskentelyä kun näkee toisten töitä. Se ei tarkoita plagiointia vaan aktivoi ajattelemaan.

